

Kulkusten kilke johdatti Tuomiokirkkoon syklisten aikakokemusten ja apokalyptisen julistuksen äärelle

Yleisö sai soittaa kulkusia Tytti Arolan Hälytyskelloissa Tuomiokirkon eteläovella ennen konserttia. Kuva: Timo Kalliokoski

Avanti!, joht. Peter Rundel
Tuuli Lindeberg, sopraano
Rituaaleja, Musica nova Helsingin avajaiskonsertti
Helsingin Tuomiokirkko, 5.2.2025

Edellinen, biennaalirytmien Musica nova Helsinki paketoitui kamariorkesteri Avantin päätöskonserttiin, jossa **Juliet Fraser** hämmästytti virtuositeetillaan **Rebecca Saundersin** *Skin*-teoksessa. Jään pohtimaan konserttia, heiveröisen ja mörssävän kohtaamista, pitkäksi aikaa. Kahden vuoden odotus palkittiin! Tämän vuoden Musica novan – taiteellisen johtajan sopraano **Tuuli Lindbergin** kolmannen festivaalin – teemana oli ”yhdessä”, joka huvittavankin sattuman kaupalla on miltei sama kuin presidentti Stubbin ensimmäisten linnanjuhlien ja Jussi-gaalan 2025, kuten **Wilhelm Kvist** jo huomauttikin (*HBL*, 2.2.2025). Teema on arkisista sävyistään huolimatta aivan oiva: se kutsuu häivyttämään yleisön

ja esiintyjien välistä rajaa, tarkastelemaan sivilisaation historiaa ja ehkä pohtimaan tulevaisuuden yhteistyön muotoja.

Säveltäjän, muusikoiden ja yleisön välinen *yhteistyö* pantiin testiin heti festivaaliavauksessa: jo ennen varsinaisen konsertin alkua näet herätettiin eloon **Tytti Arolan** (1990–) vuonna 2021 Turun New Performance -festivaalilla kantaesityksensä saanut *Hälytyskellot*. Väkijoukko ja pienille kulkusille sävelletty kilisevä rituaali on aineksiltaan monessa mielessä hyvin tyypillinen Arolalle, joka sisällyttää töihinsä usein epäkonventionaalisia soittotapoja, liikunnallisia elementtejä ja soittimia vakioklassisen ulkopuolelta. *Hälytyskelloissa* yleisön jäsenet saivat liittyä Tuomiokirkon portaiden yltäsanteella osaksi ihmisketjua, jossa jokainen soitti naruun sidottua kolmea kulkusta kulkusorkesterin johtajien ohjeiden mukaisesti.

Olen jäävi arvioimaan lopputulosta, sillä osallistuin teokseen myös itse. Satuun ketjussa erään mielisäveltäjänä sekä sattumalta paikalle osuneen eläkeläisen väliin. Arkisen ja vähäpätöisen äänen joukkoistaminen on tehokasta: on miltei uskonnollinen kokemus uppoutua pienestä helinästä kasvavaan sointimereen. Aleksanterinkadun raiteiden kirskunalle teos vielä pärjäsi, mutta kun kello läheni tasan 19:ää, Tuomiokirkon kellojen pauhu jyräsi helinän. Ihmisketju jatkui kirkkokäytävällä ja sitoi näin ulkona tapahtuneen performanssin osaksi kirkkokonsertin ohjelmaa.

Monen odotukset kohdistuivat konsertissa tietenkin erääseen viime vuosisadan lopun kulttiteokseen, **Gérard Griseyn** (1946–98) *Quatre chants pour franchir le seuil* (”Neljä laulua kynnyksen ylittämiseksi”, 1999) kamariryhtyeelle ja sopraanolle. Tunnelma Tuomiokirkossa oli haudankavava, mikä sai Griesyn laulusarjan historialliset sivilisaatioerrostumat tuntumaan erityisen apokalyptisiltä. Omat ajatukseni teos vetää Eeva-Liisa Mannerin *Tämän matkan* (1956) maapallon historian vaiheita vauhdilla penkovaan *Kambri*-sarjaan. Taiteellinen johtaja Lindeberg toimii esityksessä solistina omaan tarkkaan tyyliinsä – hän on tekstintulkitsijana ja viestinvälittäjänä omaa luokkaansa. Lindbergin vapaa ja kevyt sopraanoääni erottuu edukseen Peter Rundelin johtaman, sinänsä dynaamisen kamariorkeste-

ri Avantin keskeltä. Tuomiokirkon akustiikalla on tässä osansa (istun taka-osassa), ja etenkin kolmannessa ”Äänen kuolema”-osassa Manalan jäähmettyneen tunnelman olisi toivonut soivan säikeisempänä.

Ennen Griseyn lauluja konsertissa kuultiin kiehtova kokonaisuus **Silvia Borzellin** (1978–) musiikkia, kun alkuvoimasta jysähtelevät teokset sulautuivat toisiinsa. Kamariryhtyeelle sävelletty Polar-teosta (2017) luonnehtii konemainen junnaavuus, jota takovat lyömäsoittimet pitävät yllä. Konerakenteen lomassa puhaltimien ja kontrabasson crescendoit syttyvät ja sitten päättyvät kuin seinään. Lopussa lyöjien takomat anapestit harvenevat ja puhaltimien hönkäyksille jää enemmän tilaa. Aika muuttui kirkkosalissa sykliseksi, kun Polaria konsertissa edeltänyt Borzellin lyömäsoittimille säveltämän sooloteoksen *4 amazing stories* (2012–13) ensiosa ”and so it begins” esitettiin muuttumattomana uudelleen. Tätä seurasi vielä samaisen lyömäsoittiteoksen komas osa ”twenty miles”.

Timo Kalliokoski

Suut – enemmän kuin osiensä summa

Vasemmalta oikealle Suut-yhtye (Pulakka, Anttonen, Schweizer) ja säveltäjä Meriheini Luoto. Kuva: Timo Kalliokoski

Suut: 1+1=3
Musiikkitalo, Paavo-sali 12.2.2025

Ensimmäisen Musica nova -viikon defunensemblen-perjantaiklubilla kuulin **Carola Bauckholtin** huvittoman teoksen *Vakuun Lieder* (2017) esiintyjälle ja imurille. Ohjelmateksteissä säveltäjä hehkuttaa imemisen elettä ja harmittelee, kuinka imeminen on jäänyt vakiintuneessa instrumentaatiossa hankausten ja uloshengitysten varjoon. Uloshen-

gitysten kirjoja päästiin kuulemaan Suut-yhtyeen ensiesiintymisessä toisella festivaaliviikolla. Saksofonisti **Anna-Sofia Anttonen**, sopraano **Meeri Pulakka** ja huilisti **Livia Schweizer** järjestivät Musiikkitalon Paavo-salissa dramaturgisen spekaakkelin, jossa kaikki soittivat yksin ja kaikkien kanssa. Sooloja ja duettoja kehystivät **Meri-Heini Luodon** kantaesitetyt triot konsertin alussa ja lopussa.

Konsertin prologiksi ja epilögiksi asetetut Luodon *To the Moon... ja ... And Back* (2025) toimivat varsinkin draamallisessa mielessä hyvin: ne tosiaankin muuhun konsertin ohjelmaan nähden olivat *tästä maailmas-ta* ja siirtymässä kohti revittelevämpiä ja kummallisempia musiikillisia avauksia ja niistä pois. Banaali teksti, vahva duuri-mollitonaliiteetti ja repetitiiviset rakenteet loivat vahvan kontrastin konsertin muihin teoksiin.

Konsertin tähtihetki oli **Rebecca Saundersin** dueton *Oh Yes and I* (2017–18) sopraanolle ja bassohuilulle esitys. Saundersin teosten hallittu muodottomuus ihastuttaa kerta toisensa jälkeen – en edes huomaa, miten teokset alkavat, saatikka, kuinka ne päättyvät. Sama pätee tähän laulu-huilu-duettoon: kuulija päätyy keskelle erkaantumisen ja lähentymisen prosesseja. Pehmeä lauluääni ja huokoinen huilusointi tutkivat konserttialin ilmaa tahoillaan ja pajajailevat kuulijoita. Yhtäkkiä äänet yhdistyvät piinaaviksi värinöiksi ja käyvät toistensa kurkkuun piikkikäilä ja kopisevilla soinneilla.

Kun ollaan kirjaimellisesti uuden musiikin festivaalilla, voi tietenkin kysyä, mitä virkaa **Luciano Berion** kaltaisella klassikolla on konsertin ohjelmassa. Berio sävelsi soolokappaleitaan – *Sequenzoja* – eri instrumenteille ja tutkaili teoksissa muun muassa polyfonisuuden vaikutelman luomista soolosatsiin. Usein kuullut *Sequenzat* tuntuivat tarpeettomalta lisältä tunnin tauottomaan konserttiin (tosin festivaaliväsymykselläkin saattoi olla jo osansa tunteessa). Schweizerin, Anttonen ja Pulakan virtuositeetit pääsivät kuitenkin näissä kappaleissa esille: vaatii uskomatonta taitoa ja mielenlujuutta tehdä jatkuvia muutoksia sointiin, ikään kuin liikuttaa ääntä tilassa, kuten nuotti edellyttää. Erityisen hämmästyttävä oli Pulakan tulkinta *Sequenza III*:sta, jossa teksti kadottaa alkuperäisen merkityksensä hajoten yksittäisiksi

äänteiksi.

Suut-yhtyeen avaus jättää nälkäiseksi. Konsertin ohjelma oli suurella näkemyksellä rakennettu ja pullollaan toismaailmaisia kokemuksia. Kautta linjan tämän vuoden Musica nova on sisältänyt hulvattomia, tapahtumien vakavaa ja absoluuttista henkeä haastavia hetkiä: sellainen koettiin myös keskiviikkoisessa Paavo-salin konsertissa, kun Schweizer ja Anttonen heittäytyivät **Vinko Globokarin** vallattoman (ja totisesti vuoden *yhdessä*-teeman nimeen vannovan) *Dos à dos*-teoksen (1988) vietäväksi. Kappaleen soittaminen edellyttää esittäjältään pariakrobatian ohella replikointia. “I hate you”, ja “I love you”, kuuluivat huilistin ja saksofonin vakavat tunnustukset kappaleessa.

Timo Kalliokoski

Musica novan päätösprosessio

Ensemble Musikfabrik
Enno Poppe, kapellimestari
Sibelius-akatemian R-talon
konserttisali, 15.2.2025

Musica nova -festivaalin 2025 saapui paketoimaan kölniläinen uuden musiikin yhtye Ensemble Musikfabrik, jota johti yksi Saksan ”kärki-nykkäreistä”, **Enno Poppe** (1969). Sibelius-akatemian R-talon konserttitalissa kuultiin Poppen sävellyksen luonteeltaan kamarisinfoniamainen tai orkesterikonserttomainen *Prozession* (2015/2020). Nimi viittaa sekä kirkollisiin kulkueisiin (prosessio) että kehittelyyn ja kehkeytymiseen (prosessi). Teos sisältää yhdeksän soitinduettoa, ja keskusteluun pääsevät muun muassa parivaljakot käyrätorvi-urut, oboe-alttoviulu, pasuuna-sähkökitara ja bassoklarnetti-kontrabasso. Konserttilavan kulmiin sijoitetut neljä lyömäsoittajaa toimivat taustakehikkona vuoropuheille ja kommentoivat musiikkia välillä rakentaen ja välillä provosoiden. Koko yhtye pääsee ääneen duojen välissä limittäen ne toisiinsa.

Prozession on samanaikaisesti hienostunut ja vallaton. Ohjelmatextissä Poppe kuvailee, kuinka hänen kerronnaltaan esseistinen ”nykymusiikin sinfoniansa” kiertyy teoksen edetessä itsensä ympärille. Teos siis päättyy lopulta viittaamaan

itseensä. Tämä on kiinnostava ajatus – nähdäkseni Poppen sävellyksen esseistisyys syntyy ennen kaikkea sen tavoista maksua hyvin erilaisia tyyliä ja kielioppeja soivasta todellisuudesta. Kun puhaltajat tuuttaavat ankarimmillaan ja lyöjisten aksenttipellit räiskyvät, Musikfabrik kuuloistaa eurooppalaisen vapaan jazzin suurimmalta ja kauneimmalta: Globe Unity -orkesterilta. Välillä musiikki kääntyy sotienjälkeisten modernistien sarjallisen ilmaisun puoleen, ja välillä mikrotonaaliset taitteet tuovat mieleen **György Ligetin**. Erialaisten tyylien hallinta ei kuitenkaan tunnu pinnalliselta silmäniskujen jakelulta, vaan pikemmin luonnolliselta keinolta rakentaa pohdintaa. Musiikki on täynnä sointeja hyvän maun rajapinnalta: esimerkiksi kömpelösti sytyvä ja sammuva syntikan ääni kertoo säveltäjän rohkeudesta luottaa teoskokonaisuuden voimaan ja ennen muuta kuulijaan.

”Hienostunut ja vallaton” luonnehtii myös Musikfabrikkia ja Enno Poppea esittäjinä. Ensemblen korvia hivelevää yhteisointia tasapainottaa säveltäjä-kapellimestarin herkkä vilkkaus. Solistiset fraasit ovat hahmoltaan erikoisia ja vaikeasti vangittavia. En voi kuin hämmästellä, kuinka soittajat muotoilevat näistä ymmärrettävästi välittyviä lauseita. Yhtyeen vallattomuudesta ja hurjuudesta kielii taas tapa, jolla jokaisen muusikon virtuositeetti valjastetaan Poppen ”kulkueessa” paisuviin ja yli äyräiden pärskyviin tuttiosuuksiin. Lyöjisten dynaaminen skaala on esityksessä leveä: kuulija joutuu vuoroin höristämään ja vuoroin suojaamaan korviaan.

Tästä intensiivisestä kuusikymmenminuuttisesta alkaa tulevan Musica novan odotus. Poppen *Prozessionin* säihkyvä esitys kiteytti kiinnostavalla tavalla tämän vuoden yhteistyöteeman ja samalla osan aikamme musiikin virtauksista ja luonteesta. Sävellyksen tiheän viittausten verkon ja esiintyjien eloisan yhteistyön myötä R-talolla koettu konsertti liputti moniarvoisen ja innostuvan luomisen puolesta. Yllätyin tavasta, jolla esitys yhtäältä yskähteli valtavan muotonsa sisältä pölyisen romanttista neroilmaa vakavan absoluuttisine eleineen ja toisaalta kutsui muusikot ja yleisön yhteiseen hulluteluun.

Timo Kalliokoski

HKO:n vanhojen solistien konsertti

Klarinetisti Osmo Linkola esiintyi tammikuussa Helsingin kaupunginorkesterin solistina. Kuva: Janne Palkisto.

Helsingin kaupunginorkesteri
Osmo Linkola, klarinetti
Jan Söderblom, kapellimestari
Helsingin Musiikkitalo 23.1.2025.

Helsingin kaupunginorkesterin konsertissa juhlittiin suomalais-ruotsalaista säveltäjää ja klarinetistia **Bernhard Crusellia** (1775-1838), jonka syntymästä on tänä vuonna kulunut 250 vuotta. Juhlan kunniaksi kaupunginorkesterin klarinetin äänenjohtaja **Osmo Linkola** esitti Crusellin pääteoksena pidetyn klarinettikonserton nro 2 f-molli op. 5. Konsertin muiden teosten keskinäistä yhteyttä ei kaupunginorkesteri sen kummemmin selittänyt, mutta halutessaan ohjelmakokonaisuuden saattoi nähdä heijastelevan sitä, miten 1900-luvulle tultaessa säveltäjillä ei ollut puupuhaltimille kirjoittamisessa enää mitään teknisiä tai taiteellisia pidäkkeitä. Crusellin aika taas edusti sinfoniaorkesterin nuorimman puupuhaltimen, klarinetin, vakiintumista käyttöön.

Kun Helsingin kaupunginorkesterin jousisto **Jan Söderblomin** johdolla avasi Crusellin f-molli-konserton katkelmallisilla unisonoillaan, ällistyiin jousiston suurenmoisen kauniista yhteissoinnista. Sellosektion omissa soolovälikkeissä oltiin jo kovin myöhäisen romantiikan lämmössä. Huilun, käyrätorven ja fagotin aistillisten soolojen jälkeen huomio kiinnittyi solisti Osmo Linkolaan. Jo

soolo-osuuden fanfaarimaisissa avaustahdeissa kävi selväksi, että tulossa oli lyryisyyttä ja kokenutta rauhaa huokuva tulkinta. Linkola käytti vibratoa tyylikkäästi pitäen samalla huolen soinnin yhtenäisyydestä kaikissa rekistereissä. Hän myös käsitteli aika-arvoja niin, että tiettyjä nopeutuvia sävelaiheita seurasi taianomainen lentoonlähdön tuntu. Ensimmäisen osan kadenssi oli yksi esityksen huippuhetkistä. Kertyneet vuodet toivat Linkolan esitykseen myös teknisiä varjoja, mutta oli hieno seurata, miten Linkola käänsi ne voitokseen. Jos nopeassa kuvioinnissa sormet lipsahdivat, pääsi Linkola seuraavan tahdin alkuun viileän rauhallisesti, kuin mitään ei olisi tapahtunut. Klarinetti ei myöskään aina totellut isäntänsä ansaita, vaan kiljahteli muutaman kerran vallattomasti. Linkolan pitkä orkesterikokemus kuului täydellisessä intonaatioissa, joka ei ole helppoa varsinkaan hitaan osan pitkän putken äänissä. Omaperäinen ratkaisu oli jatkaa *Andante pastorale* -osasta *Rondo* Andanten tempossa ja kiihdyttää lopulliseen Rondo-tempoon vasta ensimmäisen soolojakson aikana.

Rondon triolikuviointeissa saatiin ihailulla Linkolan parasta sormitekniikkaa, ja hän pääsi väläyttelemään myös ripeää kielitystään. Viimeinen kolmiviivainen *g* nautitsi esityksen kirkkaasti soiden. Sen kaltaista sankarillista, loisteliasta solistisointia olisi mielellään kuulut enemmänkin esityksen aikana. Orkesteri soi tässä esityksessä melko muhkeasti, mutta toisaalta sointi korosti solistin ja orkesterin kollegiaalisia välejä ja tilaisuuden luonnetta. Linkolalle esitys nimittäin toimi eräänlaisena hyvästijättönä 43 vuotta kestäneelle työlle Helsingin kaupunginorkesterin klarinetistina. Siihen sopi mainiosti myös Crusellin konserton hitaan osan lopetusaihe, samanlainen sävelkulku, joka oli käytössä orkesterin entisen kotipaikan Finlandia-talon väliaikamerkkinä. Ylimääräisenä numerona Linkola soitti klarinetisti **Benny Goodmaninkin** usein esittämän lopetuskappaleen *Goodbye (Jäähyväiset)*, säv. **Gordon Jenkins**), minkä jälkeen yleisö osoitti suosiotaan seisten. Linkola jatkaa orkesterissa vuorottelevana äänenjohtajana vielä muutaman kuukauden ajan ennen eläkkeelle jäämistään.

Kaupunginorkesterin konsertin avasi **Igor Stravinskyn** sinfoninen runo *Satakielen laulu*, joka perustuu säveltäjänsä aiempaan

satakielilaiheiseen oopperaan. *Satakielen laulu* on puhaltimien ja sointivärien juhlaa. Väkevän eteenpäinmenon sijaan kapellimestari Jan Söderblom tarjoili sarjan sointikuvia, joiden balanssit olivat paikoin erittäin onnistuneet.

Konsertin alkupuolen ajattelin, että illan aikana juhlistaisiin pääasiassa puhaltimia. Illan päättänyt **Béla Bartókin** *Ihmeellinen mandariini* -sarja teki kuitenkin selväksi myös HKO:n jousiston rajattomat taidot ja isku-kyvyn. Myös alkupuolella kaipaamaani kirkaampaa sointia alkoi kimmota esiin.

Loppuhuomiona sanottakoon, että konsertin ohjelmassa oli myös **Arvo Pärtin** kolmas sinfonia. Se oli turha lisä ylipitkään ohjelmaan. Toisaalta se osoitti, miten puhaltimista ei säveltäjä edes 1900-luvulla välttämättä halunnut saada irti paljon koraalinpätkiä tai asteikkokulkua kummempaa ilmaisua.

Jan Söderblomin lyönti oli isolinjaista ja vapautunutta. Hän teki ison työn harjoittamaan ja johdettuaan konsertin lyhyellä varoitussajalla kapellimestariksi alun perin kiinnitetyn **Eva Ollikaisen** sairastuttua.

Janne Palkisto

500-vuotias Palestrina

I Dodici

Kari Turunen

Ilpo Laspas

Paavalinkirkko 2.2.2025

Helsingissä vuosittain järjestettävä renessanssimusiikkifestivaali Aurore huipentui sunnuntaina 2. helmikuuta **Giovanni Pierluigi da Palestrinan** 500-vuotisjuhlakonserttiin. Loppuunmyytyyn, festivaalin päättävään tilaisuuteen Paavalinkirkossa kerääntyi yli puoli tuhatta ihmistä. Konsertin vetonaula oli Palestrinan hitti *Missa papae Marcelli* eli *Messu Paavi Marcellus II:lle*, mutta konsertin alkupuolisko esitteli myös säveltäjän muuta tuotantoa. Palestrinan teoksia tulkitsi renessanssilauluyhtye I Dodici johtajanaan **Kari Turunen**. Uruissa taituroi **Ilpo Laspas** täh-

tihetkinään kaksi urkuimprovisaatiota: toinen ennen messua ja toinen sen jälkeen.

Giovanni Pierluigi da Palestrina oli italialainen myöhäisrenessanssin ajan säveltäjä. Hän oli jo aikanaan suosiossa, ja *Missa papae Marcellin* maine on aikojen saatossa vain kasvanut. Messun on väitetty pelastaneen katolisen kirkkomusiikin, mutta näin yksioikoinen historia ei sentään ole. Palestrina oli kuitenkin Trenton kirkolliskokouksessa musiikkivastavaana, joten hän pääsi vaikuttamaan kirkkomusiikkiin ja samalla kanonisoi itsensä. *Missa Papae Marcelli* on tyylikäs polyfoninen eli moniääninen teos. Kuusiäänisen messun jälkeen esitettiin kolmen kuoron voimin 12-ääninen *Nunc Dimittis à 12*, jossa kuorot vuorottelevat antifonaalisesti.

Ennen konserttia järjestetyssä taiteilija-tapaamisessa kuulijat saivat kahvin ja Elove-na-patukoiden kera syventävää tietoa illan esityksestä. Kuoronjohtaja Kari Turunen esitteli Palestrinan harmonioita ja kertoi renessanssin aikaisista erikoisista nuottivaimista. Auroren nettisivuilla Turunen pohtii: ”Renessanssimusiikki on kaunista, voimaannuttavaa ja meditatiivista. Sen yleisinhimillisuus ja humanistisuus virtaa kuulijan lävitse ja saa meidät unohtamaan musiikin vanhuuden.”

Tarkkoja harmoniasääntöjä noudattanut Palestrina saa musiikillaan luotua ”harmonisen paratiisin, jossa kaikki vaikuttaa olevan paikoillaan” – juuri tämä välittyi yleisölle. Paavalinkirkon akustiikka tuki mainiosti lauluyhtyeen sointia, ja äänet kaikuivat kirkon perälle asti. Hieman yli tunnin mittainen konsertti piti yleisönsä otteessaan, lumisateen leijaillessa hiljalleen ikkunoiden takana. Kuten Sikstuksen kappelin kokoelmassa sijaitsevan messunuotin ensisivulle on kirjoitettu, “Missa valde pulcherrima est”.

Iines Markkula ja Nella Mansner